

Kompetensmål för fast läkarkontakt i primärvården

– Stöd för utveckling och bedömning av kompetens

Inledning och anvisning

Kompetensmål för fast läkarkontakt i primärvården är ett stöd från Socialstyrelsen som riktar sig till den som leder och fördelar arbetet på vårdcentraler eller motsvarande. Det syftar till att stödja verksamheterna i fråga om kompetens hos den som är eller ska vara fast läkarkontakt i primärvården.

Stödet består av kompetensmål. De anger den kompetens (de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt) som Socialstyrelsen bedömer är särskilt central för rollen som fast läkarkontakt i primärvården. Stödet ska kunna användas i bedömning av kompetens och kompetensutveckling och för att rikta kompetenshöjande insatser på ett ändamålsenligt sätt (läs mer nedan). Det är frivilligt för verksamheterna att använda stödet.

Kompetensmål för fast läkarkontakt i primärvården är menat att tillämpas på specialistläkare. Det går också att använda på ST-läkare i allmänmedicin.¹ Stödet är framtaget inom ramen för ett regeringsuppdrag som utgår från regeringens proposition *Ökad kontinuitet och effektivitet i vården – en primärvårdsreform*.² I propositionen står att det får [...] *anses naturligt att utgångspunkten är att det är specialister i allmänmedicin som är fast läkarkontakt*.³ Det har varit utgångspunkten även i framtagandet av detta stöd.

Kompetensmålen i stödet är indelade i kompetensområden (se nedan). Målen bildar en helhet som tillsammans ringar in den kompetens som behövs för rollen. (Den kan dock ändå i vissa fall vara relevant att bortse från en eller flera av kompetensområdena, se nedan).

Stödet, det vill säga kompetensmålen, kan användas på olika sätt beroende på verksamheternas förutsättningar och behov:

- Kompetensmålen kan användas på enskilda läkare i bedömning av om de har den kompetens som behövs för rollen som fast läkarkontakt.

¹ Stödet är däremot inte tillämpligt på BT-läkare. Se ordförklaringar i 1 kap. 3 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:8) om läkarnas specialiseringstjänstgöring.

² Prop. 2021/22:72.

³ Prop. 2021/22:72 s. 66.

- Om en bedömning utifrån kompetensmålen visar att en eller flera läkare saknar delar av den kompetens som behövs, kan kompetensmålen användas som grund för utformning av olika former av kompetenshöjande insatser som syftar till att läkaren eller läkarna når målen.
- Kompetensmålen skulle också kunna användas för att göra kontinuerliga bedömningar av läkares kompetensutveckling i fråga om sådan kompetens som behövs för rollen som fast läkarkontakt.
- Möjligen kan också resultatet av bedömningar utifrån stödet användas i verksamhetens planering och fördelning av arbetsuppgifter gällande fast läkarkontakt.
- Kompetensmålen är i första hand menade att användas som en helhet. Det kan dock vara relevant att i vissa fall bortse från en eller flera kompetensområden. Till exempel: i det fall en läkare bara träffar äldre patienter går det att bortse från kompetensområdet Barn och ungdomar. På motsvarande sätt kan det vara relevant att bortse från området Invånare i glesbygd om en läkare bara verkar i storstad eller tätort.

För närmare information om varför och hur Socialstyrelsen tagit fram kompetensmålen för en fast läkarkontakt hänvisas till underlagsrapporten *Kompetens för en fast läkarkontakt i primärvården – underlagsrapport för kunskapsstödjande kompetensmål*.

Kompetensområden

Kompetensmålen är indelade i följande **kompetensområden**:

1. Primärvårdens uppdrag, ansvar och förutsättningar
2. Lagar och andra regler
3. Allmänmedicinskt arbetssätt och förhållningssätt
4. Etik
5. Personcentrering
6. Möten och kommunikation med patienter och närstående
7. Samverkan
8. Teamarbete
9. Lärande
10. Försäkringsmedicin
11. Läkemedel
12. Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete
13. Uppföljning och rehabilitering
14. Äldre
15. Barn och ungdomar
16. Psykisk ohälsa
17. Riskbruk, skadligt bruk och beroende
18. Personer med funktionsnedsättning
19. Personer i utsatthet
20. Invånare i glesbygd
21. Palliativ vård i livets slutskede

Kompetensmål

Kompetensområde	Kompetensmål
1. Primärvårdens uppdrag, ansvar och förutsättningar	- Uppvisa kunskap om primärvårdens uppdrag och ansvar - Uppvisa kunskap om primärvårdens styrning och organisation - Uppvisa kunskap om uppdrag och ansvar hos aktörer som primärvården samverkar med - Uppvisa kunskap om de särskilda förutsättningar som råder för vård i hemmet eller olika former av särskilt boende
2. Lagar och andra regler	- Kunna tillämpa lagar och andra regler som är särskilt relevanta för primärvården, inklusive reglering inom socialtjänstens område
3. Allmänmedicinskt arbetssätt och förhållningssätt	- Kunna handlägga sjukdomar, tillstånd och behov som förekommer hos patienter i primärvården, inklusive multisjuklighet - Kunna särskilja sjukdom från andra faktorer som kan ta sig uttryck som hälsoproblem - Kunna stödja patienter i att hantera hälsoproblem som kan ha sin grund i andra faktorer än sjukdom, såsom förändrad livssituation, stress eller sorg - Kunna prioritera insatser och åtgärder utifrån en bedömning av vad som gynnar den enskilda patienten, på kort och lång sikt - Kunna samordna och administrera insatser och åtgärder för en enskild patient - Kunna tillämpa en ändamålsenlig remisshantering
4. Etik	- Kunna prioritera insatser och åtgärder för en enskild patient utifrån en avvägning mellan hälso- och sjukvårdens samlade resurser och patientens behov, på kort och lång sikt - Kunna bemöta patienter och deras närstående med respekt och empati även när deras handlingar eller perspektiv inte motsvarar det önskade eller förväntade
5. Personcentrering	- Kunna lägga upp och genomföra vård och behandling med utgångspunkt i en enskild patients förutsättningar, behov och förmågor - Kunna beakta patientens hela livssituation – inklusive nutid och historia – i vård och behandling - Kunna främja förutsättningar för patienters och närståendes delaktighet i vård och behandling
6. Möten och kommunikation med patienter och närstående	- Kunna välja mötesform med utgångspunkt i den enskilda patientens förutsättningar, behov eller önskemål - Kunna kommunicera lyhört och på ett sätt som bygger förtroende med patienter och närstående
7. Samverkan	- Kunna ta ett ansvar för samverkan kring en enskild patient, såväl inom som utanför den egna organisationen
8. Teamarbete	- Uppvisa kunskap om vad som ingår i närliggande yrkesgruppers kunskaps- och ansvarsområden - Kunna samarbeta kring en enskild patient i team med medarbetare från egen och annan yrkesgrupp - Kunna samarbeta kring en enskild patient i team med medarbetare från andra organisationer
9. Lärande	- Kunna ta ett ansvar för att ny medicinsk kunskap – även från den specialiserade vården – omsätts i den egna verksamheten

Kompetensområde	Kompetensmål
10. Försäkringsmedicin	- Uppvisa kunskap om socialförsäkringssystemet och dess tillämpningar - Kunna bedöma behov av sjukskrivning utifrån en sammantagen bedömning av en enskild patients hälsotillstånd samt behov på kort och lång sikt
11. Läkemedel	- Uppvisa kunskap om effekter av polyfarmaci - Kunna följa upp en enskild patients samlade läkemedelsbehandling och kunna vidta adekvata åtgärder när så behövs - Kunna omvärdera egna och andras beslut i fråga om en enskild patients läkemedelsbehandling
12. Hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande arbete	- Kunna handlägga hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande insatser med beaktande av en enskild patients hälsotillstånd och livssituation - Kunna stödja patienters och närståendes förmåga att få tag i, förstå, värdera och använda sig av hälsoinformation
13. Uppföljning och rehabilitering	- Kunna ta ett ansvar för uppföljningen av en enskild patients behandling – såväl pågående som avslutad – med beaktande av patientens samtliga vårdinsatser och behov - Kunna ta ett ansvar för rehabiliteringen av en enskild patient med beaktande av patientens samtliga behov samt livssituation
14. Äldre	- Uppvisa kunskap om hur sjukdomar hos äldre personer kan påverka varandra - Uppvisa kunskap om vad skörhet innebär och hur det kan påverka en äldre persons förutsättningar och behov - Kunna anpassa läkemedelsbehandlingen utifrån den sköra äldre patientens specifika behov - Uppvisa kunskap om hur kognitiv svikt – till exempel till följd av en eller flera demenssjukdomar – kan ta sig uttryck hos en äldre person - Kunna ta ett övergripande ansvar för en äldre patients sammantagna medicinska behov
15. Barn och ungdomar	- Uppvisa kunskap om barns normala utveckling och kunna identifiera avvikelser ifrån detta hos ett enskilt barn - Uppvisa kunskap om normal utveckling i ungdomsåren och kunna identifiera avvikelser ifrån detta hos en enskild ung person - Kunna bedöma mognadsnivån hos ett enskilt barn eller en enskild ung person och kunna anpassa behandlingen och bemötandet utifrån detta - Kunna handlägga hälsöfrämjande och sjukdomsförebyggande insatser för barn och ungdomar - Kunna stötta och vägleda en vårdnadshavare eller annan närstående kring ett enskilt barns hälsa - Uppvisa kunskap om förhållanden under vilka barn eller ungdomar kan fara illa - Kunna identifiera tecken på att ett enskilt barn eller en enskild ung person far illa eller riskerar att fara illa och kunna vidta adekvata åtgärder

Kompetensområde	Kompetensmål
16. Psykisk ohälsa ⁴	- Uppvisa kunskap om faktorer som kan göra en person mer sårbar för psykisk ohälsa än andra - Uppvisa kunskap om hur faktorer som ålder, kön och könsöverskridande identitet eller uttryck kan påverka hur psykisk ohälsa tar sig uttryck hos en patient - Kunna särskilja psykiatriska tillstånd från annan form av psykisk ohälsa hos patienter - Kunna följa upp en enskild patients psykofarmakabehandling, inklusive den som ordinerats av annan läkare, och kunna vidta adekvata åtgärder när så behövs - Kunna handlägga fysiska symtom hos patienter som kan ha sitt ursprung i psykisk ohälsa - Kunna bedöma behov av annan behandling än medicinsk – till exempel psykoterapi – hos en enskild patient - Kunna bedöma suicidrisk hos en enskild patient och kunna vidta adekvata åtgärder
17. Riskbruk, skadligt bruk ⁵ och beroende	- Uppvisa kunskap om hur ett riskbruk av alkohol kan ta sig uttryck hos patienter och hur ett skadligt bruk av alkohol kan förebyggas - Uppvisa kunskap om symtom på skadligt bruk och beroende av skadliga substanser - Kunna vägleda patienter med riskbruk, skadligt bruk eller beroendeproblematik, inklusive informera om möjliga hälsokonsekvenser - Kunna genomföra känsliga samtal om riskbruk, skadligt bruk och beroende - Kunna beakta risker för skadligt bruk och beroende vid läkemedelsbehandling
18. Personer med funktionsnedsättning	- Uppvisa kunskap om fysiska, psykiska och intellektuella funktionsnedsättningar som förekommer hos patienter i primärvården (inklusive den som kommunerna ansvarar för) och hur de kan påverka hälsan hos den enskilda patienten - Uppvisa kunskap om hur åldrandet kan påverka personer med intellektuell eller annan funktionsnedsättning - Kunna anpassa handläggningen och bemötandet utifrån behoven hos en enskild patient med en eller flera funktionsnedsättningar

⁴ Socialstyrelsen använder i det här kompetensområdet den indelning av psykisk ohälsa som görs utifrån den modell myndigheten tagit fram i samverkan med andra nationella aktörer inom området och som publicerades år 2020: <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/psykisk-ohalsa/vad-menas-med-psykisk-halsa-och-ohalsa/> (hämtat 23-01-23). I modellen delas psykisk ohälsa in i Psykiska besvär respektive Psykiatriska tillstånd. Psykiatriska tillstånd delas i sin tur in i Psykiska sjukdomar och syndrom respektive Utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser.

⁵ Kan också kallas missbruk.

Kompetensområde	Kompetensmål
19. Personer i utsatthet	- Uppvisa kunskap om hur en persons hälsa kan påverkas av faktorer som utanförskap, fattigdom, hemlöshet eller trångboddhet och av att befinna sig i ett sammanhang där hot eller våld förekommer - Uppvisa kunskap om hur olika former av utsatthet kan ta sig uttryck hos en patient - Kunna anpassa handläggningen och bemötandet utifrån behoven hos en enskild patient som befinner sig i någon form av utsatthet - Kunna identifiera tecken på att patienter eller närstående är utsatta för våld, till exempel våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld, och kunna vidta adekvata åtgärder - Kunna identifiera tecken på att en person utsätter andra för våld, till exempel i nära relationer, och kunna vidta adekvata åtgärder - Uppvisa kunskap om de särskilda förutsättningar och behov som kan råda för patienter som befinner sig i asylprocess eller vistas i landet utan tillstånd
20. Invånare i glesbygd	- Uppvisa kunskap om de särskilda förutsättningar – till exempel sociala, psykologiska, ekonomiska och samhällsstrukturrella – som kan råda för personer som bor i glesbygd - Kunna hantera situationer – även akuta – som kan uppstå när det är långt till närmaste sjukhus, inklusive ta ett övergripande ansvar för patientens vård
21. Palliativ vård i livets slutskede	- Kunna planera och genomföra vård och behandling för patienter i livets slutskede med beaktande av fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov - Kunna genomföra brytpunktssamtal med patienter och närstående